

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگ نامہی طالبی

نواآموز

فهرست الفبایی

آب	۵
آب و هوا	۶
آتش‌فشان	۸
آهن‌رُبا	۹
اختراع	۱۰
استخوان‌ها و ماهیچه‌ها	۱۲
امام	۱۴
اندازه‌گیری	۱۵
انرژی	۱۶
انسان‌های نخستین	۱۸
ایران امروز	۲۰
ایران باستان	۲۲
ایران، پس از اسلام	۲۴
بازی و سرگرمی	۲۶
بدن انسان	۲۸
برق	۳۰
بندپایان	۳۲
بیابان	۳۴
بی‌مهرگان	۳۶
پرنندگان	۳۸
پستان‌داران	۴۰
پوشاک	۴۲
پول	۴۴
پیامبر	۴۵
جاده	۴۶

عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ‌نامه‌ی طلایی نوآموز/گروهی از نویسندگان؛ تصویرگران اکبر افشار، الهام محبوب، فرهاد جمشیدی و ...
 مشخصات نشر: تهران: نشر طلایی، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص: مصور (رنگی)؛ ۲۸×۲۲ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۰۵-۸ رِیال: ۳۰۰۰۰۰
 وضعیت فهرست‌نویسی: قیبا
 یادداشت: نویسنده بهروز رضایی کهریز، علی‌رضا باقری جبلی، سیاوش شایان، عبدالهادی عمرانی، منصور ملک عباسی، فاطمه حسینی زواری، ملیکا قلیچ‌پور و...
 یادداشت: نمایه
 موضوع: گروه سنی: ج. کودکان — دایره‌المعارف‌ها
 موضوع: اطلاعات عمومی
 شناسه افزوده: رضایی کهریز، بهروز، ۱۳۴۷ -
 شناسه افزوده: جمشیدی، فرهاد، ۱۳۴۹ - تصویر گر
 شناسه افزوده: افشار، اکبر، ۱۳۴۰ - تصویر گر
 رده‌بندی دیویی: ۱۳۹۱ ۰۳۹-۶۶۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۷۲۱۳۹۶

نشر طلایی

فرهنگ‌نامه‌ی طلایی نوآموز
مدیر تولید و برنامه‌ریز: کاظم طلایی

دبیران طرح: علی‌رضا باقری جبلی، بهروز رضایی کهریز

نویسندگان: علی‌رضا باقری جبلی، یاسمن حسن‌یگی، فاطمه حسینی زواری، عرفان خسروی، زهرا داوری کیا، بهروز رضایی کهریز، سیاوش شایان، محمد عزیزی، عبدالهادی عمرانی، ملیکا قلیچ‌پور، منصور ملک عباسی، حبیب یوسف‌زاده
ویراستار ادبی: افسانه حجتی طباطبائی
مشاوران: علی‌رضا رحیمی، فاطمه رمضانی، حسین سوزنچی، عبدالرحمان صفارپور، سید مهدی فاطمی، بهشید ملاصالحی
تصویرگران: الهام ارکیا، فرشته ارکیا، اکبر افشار، نیلوفر برومند، پژمان جعفرتاش، پیمان جعفرتاش، فرهاد جمشیدی، محمد حقانی، ایرج خان‌باباپور، امیر خالقی، علی دشتکی، حسن روح‌الامین، سام سلماسی، حسین صافی، عاطفه ملکی‌جو
تصاویر سه‌بعدی: الهام محبوب

عکاسان: پدram آذین، بهنام افشار، حامد بادامی، افشین بختیار، مهدی بیات، بهزاد ترکی‌زاده، محمد توکلی، حمید جدیری خدانشناس، مسعود خامسی‌پور، زهره خداجوی، علی خوش‌جام، مجید ذاکری، فرهاد سلیمانی، بهنام صحو، مسعود عجمی، وحیدرضا علایی، حسن غفاری، مهدی فروغی سبزواری، حمید گردان، جواد گلزار، اعظم لاریجانی، سیدبابک موسوی، علی مهاجران، مجید میرزایی عطاءآبادی، فاطمه ناصری آلاشتی، مهدی ناصری، مجید ناگهی، هاتف همایی، امیر یگانه
صفحه‌آرا: مرضیه افشاری‌پور، روشنگ فتحی

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه چاپ اول: اسفند ماه ۱۳۹۱
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۰۵-۸ قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان
 تلفن همراه: ۰۹۱۲۶۰۱۶۴۱۹

www.talae.ir info@talae.ir

همه حقوق چاپ و نشر کتاب «فرهنگ‌نامه‌ی طلایی نوآموز» برای نشر طلایی محفوظ است.
 هرگونه بهره‌برداری از این اثر به اجازه کتبی از ناشر نیاز دارد.

۱۳۹ قلعه
 ۱۴۰ کتاب
 ۱۴۲ کشاورزی
 ۱۴۴ کشتی و قایق
 ۱۴۶ کوه
 ۱۴۸ گل
 ۱۵۰ گیاه
 ۱۵۲ ماشین
 ۱۵۴ ماشین‌های پرواز
 ۱۵۶ ماهی‌ها
 ۱۵۸ محیط زیست
 ۱۶۰ مصرِ باستان
 ۱۶۲ مغز و حواس
 ۱۶۴ مناطق قطبی
 ۱۶۶ منظومه‌ی شمسی
 ۱۶۸ مواد و مواد معدنی
 ۱۷۰ موزه
 ۱۷۱ نقشه
 ۱۷۲ نور
 ۱۷۴ نویسندگی
 ۱۷۵ نیرو
 ۱۷۶ ورزش
 ۱۷۸ همسایگان ایران
 ۱۸۰ هنر و هنرمند
 ۱۸۲ هوا

۹۴ روستا
 ۹۶ روم و یونان باستان
 ۹۸ زبان‌ها
 ۱۰۰ زمین
 ۱۰۲ زمین‌لرزه
 ۱۰۴ ساحل
 ۱۰۶ ساختمان
 ۱۰۸ ساعت
 ۱۱۰ ستاره
 ۱۱۲ سلامتی و بهداشت
 ۱۱۴ سنگ‌ها
 ۱۱۶ شغل‌ها
 ۱۱۸ شهر
 ۱۲۰ صدا
 ۱۲۱ غار
 ۱۲۲ غذا
 ۱۲۴ فسیل
 ۱۲۵ فلزها
 ۱۲۶ قاره‌ی آسیا
 ۱۲۸ قاره‌ی آفریقا
 ۱۳۰ قاره‌ی آمریکا
 ۱۳۲ قاره‌ی اروپا
 ۱۳۴ قاره‌ی اُسترالیا
 ۱۳۶ قصه و شعر
 ۱۳۸ قطار

۴۸ جانوران
 ۵۰ جنگ
 ۵۲ جنگل
 ۵۴ چین باستان
 ۵۶ حکومت
 ۵۸ خاک
 ۶۰ خزندگان
 ۶۲ خودرو
 ۶۴ خورشید و ماه
 ۶۶ دام‌داری
 ۶۸ دایناسورها
 ۷۰ درخت
 ۷۲ دریاها و اقیانوس‌ها
 ۷۴ دوچرخه و موتورسیکلت
 ۷۶ دوزیستان
 ۷۸ دین
 ۸۰ دین اسلام
 ۸۲ دین مسیحیت
 ۸۳ دین یهود
 ۸۴ رایانه
 ۸۶ رسانه‌ها و ارتباطات
 ۸۸ رنگ
 ۸۹ روبات
 ۹۰ رود و دریاچه
 ۹۲ روز، فصل، سال

چگونه از این فرهنگ‌نامه استفاده کنیم؟

در فرهنگ‌نامه‌ی طلایی نوآموز تو مطالب زیادی درباره‌ی چیزهای گوناگون می‌خوانی. تصاویر و عکس‌های مربوط به این مطالب را هم می‌توانی ببینی. توضیحات این صفحه به تو کمک می‌کند که از فرهنگ‌نامه‌ات بهتر استفاده کنی.

در بعضی از صفحات نکته‌های مهمی را به همین شکل در یک مستطیل گذاشته‌ایم. با خواندن این نکته‌ها، تو اطلاعات بیشتری درباره‌ی موضوع اصلی به دست می‌آوری.

در کنار بسیاری از تصاویر، توضیحاتی نوشته شده است.

موضوعات این فرهنگ‌نامه به ترتیب الفبا چیده شده‌اند. فهرست این موضوعات در صفحه‌های ۲ و ۳ آمده است.

ما مطالب فرهنگ‌نامه‌ی طلایی نوآموز را به چند بخش تقسیم کرده‌ایم. هر یک از این بخش‌ها با یک شکل مشخص شده است. در کنار هر صفحه، تو یکی از این شکل‌ها را می‌بینی:

دانه چگونه ساخته می‌شود؟

گرده روی کلاله قرار می‌گیرد. از آن‌جا به تخمدان می‌رود تا در همان‌جا رشد کند و دانه به وجود آید.

گل‌های ارزشمند

گل‌ها فایده‌های زیادی دارند. بعضی از آن‌ها را می‌خوریم؛ با بعضی دارو می‌سازیم و از بعضی عطر می‌گیریم.

از گل محمدی یا رز، عطر و کلاب خوش‌بو می‌گیرند.

گل کلم را می‌خوریم. این گل هنوز تشکفته است.

عسلی را که می‌خوریم، زنبورها از شهد گل‌ها ساخته‌اند.

گل زعفران به غذاها و شیرینی‌های ما مزه، بو و رنگ خوبی می‌دهد.

گل میخک درد دندان را آرام می‌کند.

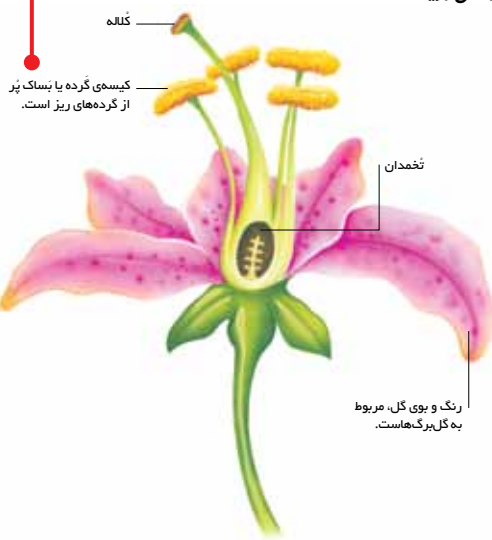
بیشتر ببینید

گیاه ۱۵۰

درخت ۷۰

گل

گل بخشی از گیاه است که دانه می‌سازد. از هر دانه یک گیاه تازه می‌روید.

برخی از گیاهان را باد گرده‌افشانی می‌کند.

۱۴۷

وجود این نشانه در یک صفحه یعنی این‌که در همین کتاب، نکته‌های بیشتری درباره‌ی موضوع آن صفحه وجود دارد. برای خواندن این مطالب باید به صفحه‌های گفته شده بروی.

پیکانی که در کنار هر توضیح آمده است، نشان می‌دهد توضیح مربوط به کدام تصویر است.

آب

بیشتر سطح کره‌ی زمین از آب پوشیده شده است. اقیانوس‌ها، دریاها، دریاچه‌ها، رودها و آب‌های زیرزمینی منابع مهم آب هستند. بدون آب هیچ جان‌داری زنده نمی‌ماند.

چگونه آب آشامیدنی به خانه‌های ما می‌رسد؟

۱. آبی را که در پشت سد جمع شده است، به تصفیه‌خانه می‌فرستند.

۲. در تصفیه‌خانه موادی که سلامتی ما را به خطر می‌اندازند، از آب جدا می‌شوند.

۳. آب از راه لوله‌ها، به خانه‌های ما می‌رسد.

شکل‌های گوناگون آب

آب در طبیعت به سه شکل دیده می‌شود:

مایع مانند آب آشامیدنی، آب

دریا، باران، رود و چشمه؛

جامد مانند برف و یخ؛

گاز مانند بخار و ابر.

آب آشامیدنی

مقدار کمی از آب‌های کره‌ی زمین، آشامیدنی است. آب آشامیدنی به صورت برف و باران می‌بارد. این آب در رودها جاری می‌شود یا از چشمه‌ها و چاه‌ها بیرون می‌آید.

▽ وقتی تشنه می‌شویم، آب می‌نوشیم. بدن ما، هر روز به ۶ تا ۸ لیوان آب نیاز دارد.

استفاده از آب

ما از آب استفاده‌های زیادی می‌کنیم.

به کمک آب لباس‌ها و ظرف‌هایمان را می‌شوئیم.

از آبی که پشت سدها جمع می‌شود، برق تولید می‌کنیم.

برای آبیاری زمین و درختان به آب نیازمندیم.

در کارخانه‌ها برای خنک کردن دستگاه‌ها از آب کمک می‌گیریم.

بدون آب نمی‌توانیم شنا کنیم.

آب و هوا

آب و هوا در همه‌جای کره‌ی زمین یکسان نیست. هوا در قطب‌ها سرد و در استوا گرم و بارانی است. آب و هوا بر زندگی انسان‌ها، گیاهان و جانوران تأثیر زیادی می‌گذارد.

گرم و باران

آب و هوا به دو چیز مهم بستگی دارد: تابش خورشید و بارش باران. اگر در جایی باران کافی ببارد و نور خورشید خیلی شدید نتابد، آب و هوا ملایم و معتدل می‌شود.

◁ خرس قطبی جانوری است که می‌تواند در سرمای مناطق قطبی زندگی کند.

قطب‌های سرد

در قطب شمال و جنوب هوا بسیار سرد است. برف و یخ زیادی هم زمین را پوشانده است. در آن‌جا گیاهان کمی می‌رویند و بادهای سردی می‌وزند. انسان‌ها نمی‌توانند در مناطق قطبی راحت زندگی کنند.

کوهستان‌های معتدل

در نواحی کوهستانی معمولاً باران به اندازه‌ی کافی می‌بارد؛ گرما هم زیاد نیست. این آب و هوا برای کشاورزی و دامداری مناسب است. در مناطق کوهستانی معتدل، شهرها و روستاهای زیادی وجود دارد.

▽ مردم هوای ملایم کوهستان را دوست دارند. جمعیت در دره‌ها و دامنه‌ی کوه‌ها زیاد است.

استوای گرم و مرطوب

در مناطق استوایی هوا گرم است و باران فراوان می‌بارد. این آب و هوا برای رشد گیاهان خوب است. انسان‌ها هوای خیلی گرم و باران‌های تند را دوست ندارند.

◁ در مناطق استوایی، گرما و رطوبت باعث رشد گیاهان زیادی می‌شود.

△ درخت نارگیل نشانه‌ی آب و هوای اقیانوسی است.

آب و هوای اقیانوسی

در جزیره‌ها و خشکی‌های کناره‌ی اقیانوس‌ها هوا معمولاً گرم و مرطوب است. در این مناطق جمعیت زیادی زندگی نمی‌کنند.

ساحل‌های معتدل

بیشتر شهرهایی که در ساحل دریاها قرار گرفته‌اند، هوای ملایم و باران کافی دارند. عده‌ی زیادی از مردم دنیا در شهرهای ساحلی زندگی می‌کنند.

▽ شهرهای ساحلی پرجمعیت و پررفت‌وآمدند.

بیشتر بیابید

ساحل ۱۰۴

بیابان ۳۴

جنگل ۵۲

بیابان‌های گرم و خشک

به مناطقی که در آن‌ها باران کم می‌بارد، بیابان می‌گویند. بیابان‌ها معمولاً گرم و پر از شن و ماسه‌اند.

▽ در مناطق بیابانی گیاهان و جانوران کمی وجود دارند.

آتش‌فشان

به بیرون آمدن موادّ داغ و گداخته از درون زمین، آتش‌فشان می‌گویند. آتش‌فشان هم در خشکی وجود دارد، هم در زیر دریاها و اقیانوس‌ها.

△ در دامنه‌ی کوه دماوند، در استان تهران، زمین‌های حاصل‌خیزی وجود دارد. این کوه در قدیم آتش‌فشان بوده است.

خاک‌های حاصل‌خیز

خاکی که از موادّ آتش‌فشانی به‌وجود می‌آید، برای کشاورزی بسیار مناسب است. در چنین خاکی سبزی‌ها و میوه‌ها، به خوبی رشد می‌کنند.

گدازه

به موادّ ذوب شده و داغی که از شکاف‌ها و سوراخ‌های زمین بیرون می‌آیند، گدازه می‌گویند. این مواد روی زمین یا کف دریا روان می‌شوند.

آتش‌فشان‌های خاموش

آتش‌فشان‌ها همیشه فعال نیستند. ممکن است یک کوه آتش‌فشان سال‌ها خاموش بماند و ناگهان شروع به فعالیت کند.

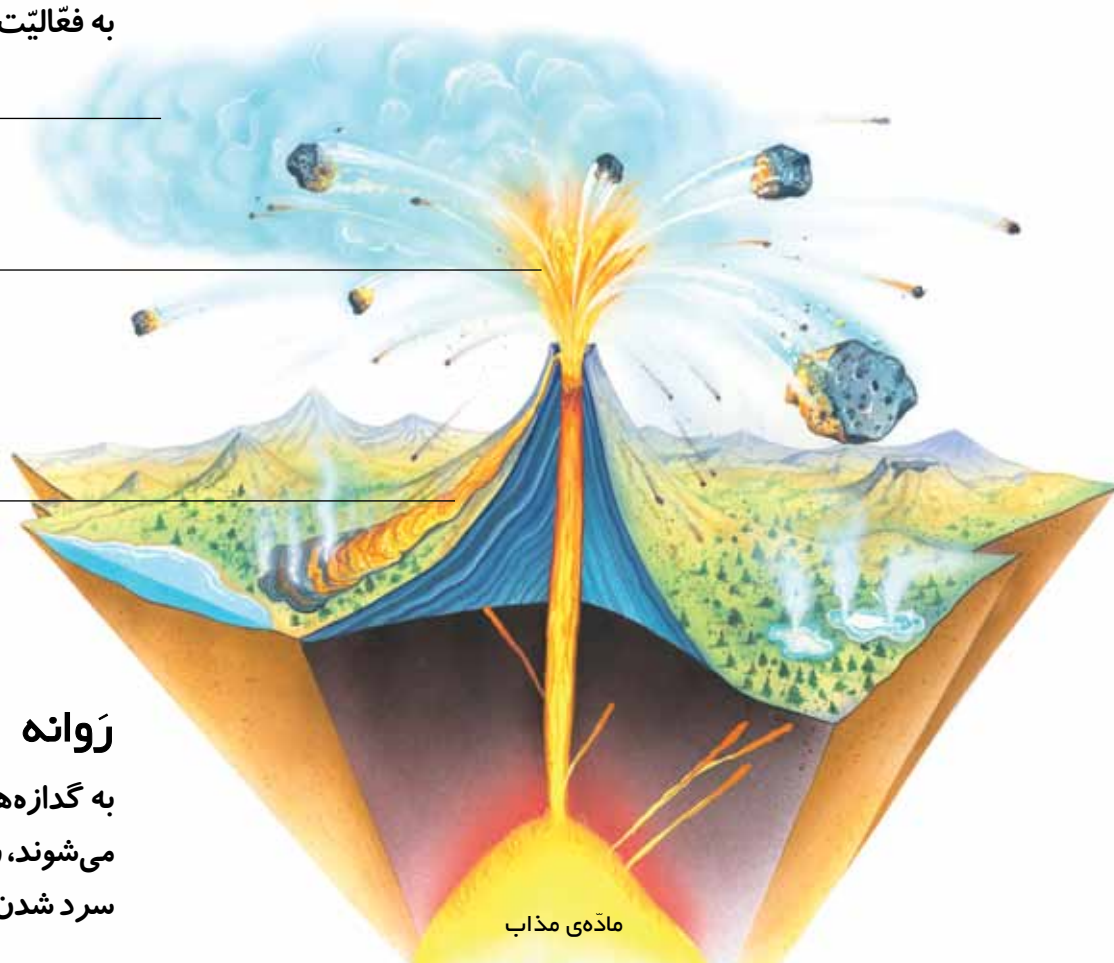
معمولاً گدازه‌ها همراه با دود و خاکستر از کوه بیرون می‌آیند.

در بعضی از آتش‌فشان‌ها گدازه با فشار به بیرون پرتاب می‌شود.

روانه

رَوانه

به گدازه‌هایی که روی زمین روان می‌شوند، روانه می‌گوییم. روانه پس از سرد شدن به شکل سنگ درمی‌آید.

آهن ربا

اگر آهن ربایی را به یک قطعه آهن نزدیک کنیم، آن را به طرف خود می کشد. به نیرویی که بین آهن ربا وجود دارد، نیروی مغناطیسی یا نیروی آهن ربایی می گویند. ما به کمک این نیرو کارهای زیادی انجام می دهیم.

△ آهن رباها شکل های گوناگون دارند.

آهن ربای برقی

ما می توانیم به کمک برق، آهن رباهای قوی تری بسازیم. از آهن ربای برقی برای جابه جا کردن اجسام سنگین استفاده می کنیم. قطارهای مغناطیسی هم به کمک آهن ربای الکتریکی به حرکت در می آیند.

آهن ربای پُرکاربرد

بسیاری از وسایل برقی با موتور الکتریکی کار می کنند. کولر، پنکه، موخشک کن، ماشین لباس شویی و جاروبرقی نمونه ای از این وسایل هستند. در ساختن موتور الکتریکی از آهن ربا استفاده می کنیم.

قانون آهن رباها

آهن ربا دو قطب دارد: قطب شمال و قطب جنوب. نیروی آهن ربا در قطب ها بیشتر است. قطب های ناهم نام آهن رباها به هم نزدیک می شوند ولی قطب های هم نام از هم فرار می کنند.

△ قطب شمال و جنوب به هم می چسبند.

△ دو قطب هم نام از هم دور می شوند.

▷ با قطع برق، قطعه های آهنی از آهن ربا جدا می شوند.

اختراع

وقتی کسی نخستین بار وسیله‌ای را می‌سازد، می‌گوییم آن را اختراع کرده است. انسان‌ها هر روز وسیله‌های زیادی را اختراع می‌کنند. با این وسیله‌ها زندگی ما آسان‌تر می‌شود. بعضی از اختراعات، مانند رایانه، خیلی اهمیت دارند.

چرخ

چرخ یک اختراع قدیمی ولی بسیار مهم است. بدون چرخ حرکت دادن بسیاری از وسایل، سخت و حتی ناممکن می‌شود. خودرو، دوچرخه، هواپیما، موتورسیکلت و هزاران وسیله‌ی دیگر چرخ دارند. بعضی از چرخ‌ها در درون وسایل کار می‌کنند.

△ ایرانیان از سال‌های دور برای ساختن گاری و دُرُشکه از چرخ‌های پره‌دار استفاده می‌کردند.

تلفن

تلفن از اختراعاتی مهم انسان است. آلکساندر گراهام بل این وسیله را در سال ۱۸۷۴ شمسی اختراع کرد. ما با تلفن می‌توانیم با کسانی که هزاران کیلومتر از ما دورند، صحبت کنیم.

▽ امروزه تلفن همراه، ارتباط تلفنی را خیلی ساده کرده است.

هواپیما

در حدود صد سال پیش، دو برادر آمریکایی به نام‌های اُرویل و ویلبر رایت نخستین هواپیما را ساختند. هواپیمای آن‌ها فقط ۱۲ ثانیه پرواز کرد. هواپیماهای امروزی سرعت خیلی زیادی دارند و بسیار زودتر از خودرو و قطار به مقصد می‌رسند.

▷ امروزه برخی از هواپیماها، ماهواره‌ها را به فضا می‌برند.

